מהדורה למורה – התעוררות הלאומיות הערבית

- מטרה: תרגול מושגים, ציר זמן, דמויות, סיבה ותוצאה וניתוח מקור ביחידה "התעוררות הלאומיות הערבית".
- זמן מומלץ: 40 דקות
- מסלול: רגיל · חט"ב · תיכון
- הפעילות באתר: https://historia-et-hachadasha.sites.tab.bot/yechida-leumiut-aravit.html

הנחיות להפעלה

- הדף מבוסס על תוכן עמוד היחידה באתר (מושגים, ציר זמן, דמויות, מקורות).
- לוודא: שנת ייסוד האגודה הספרותית-מדעית בביירות – 1847
- לוודא: 'נפיר סוריה' של אל-בוסתאני – 1860
- לוודא: שנת לידתו של השריף חוסיין – 1853 או 1854
- לוודא: שנות ייסוד 'אל-פתאת' (1909/1911) ו'אל-עהד' (1913)
- לוודא: ניסוח היחס בין הלאומיות הערבית המקומית בארץ ישראל לבין הציונות – לבדוק שמנוסח באופן מאוזן לכיתה

מפתח תשובות

מושגי יסוד

#	תשובה
1	א – ההתעוררות התרבותית הערבית במאה ה-19: חידוש השפה, הספרות והעיתונות.
2	ב – רעיון שכל דוברי הערבית הם אומה אחת שראוי שתתאחד.
3	א – זהות לאומית הקשורה לארץ מסוימת, כמו מצרים, סוריה, עיראק או לבנון.
4	ג – מדיניות עות'מאנית אחרי 1908 שחיזקה את השפה והתרבות הטורקית בשלטון ובחינוך.
5	ב – העברת סמכויות מהשלטון המרכזי לשלטון מקומי – דרישה של אגודות ערביות לפני 1914.

השלימו את המושג

#	תשובה
1	אגודות חשאיות
2	המרד הערבי

#	תשובה
3	התכתבות חוסיין–מקמהון
4	הסכם סייקס–פיקו
5	מנדט

דמויות ותפקידן

#	תשובה
1	ב – מחנך ולקסיקוגרף לבנוני; מאבות ה'נהדה'
2	ד – משורר ובלשן; פעל לחידוש הערבית הספרותית
3	ג – הוגה סורי; ביקר את השלטון הריכוזי והדגיש את מקום הערבים באסלאם
4	ה – שריף מכה; מנהיג המרד הערבי
5	א – ממנהיגי המרד; מלך סוריה (1920) ולאחר מכן מלך עיראק

ציר זמן

#	תשובה
1	נוסדת בביירות אגודה ספרותית-מדעית – מסימני ה'נהדה' (בקירוב)
2	מהפכת 'הטורקים הצעירים' באימפריה העות'מאנית
3	התכתבות חוסיין–מקמהון
4	הסכם סייקס–פיקו; פרוץ המרד הערבי (יוני)
5	פייסל מוכרז למלך סוריה ומודח; ועידת סן רמו קובעת את המנדטים
6	עיראק מקבלת עצמאות ומצטרפת לחבר הלאומים

נכון או לא נכון

#	תשובה
1	לא נכון – השנה הנכונה: 1860
2	נכון
3	לא נכון – השנה הנכונה: 1920
4	נכון
5	נכון
6	לא נכון – השנה הנכונה: 1908

סיבה ותוצאה

#	תשובה
1	א – ה'נהדה' – התעוררות תרבותית סביב השפה והמורשת הערבית
2	ד – הקמת אגודות ערביות שדרשו ביזור וזכויות, והקונגרס הערבי בפריז (1913)
3	ה – פרוץ המרד הערבי ב-1916
4	ב – חלוקת האזור למנדטים בריטיים וצרפתיים ותחושת אכזבה בקרב לאומנים ערבים
5	ג – צמיחת תנועות לאומיות מקומיות ומאבקים לעצמאות (מצרים 1922, עיראק 1932)

ניתוח מקור: על השפה והמולדת

#	תשובה
1	את השפה הערבית ואת המורשת התרבותית המשותפת, מעבר להבדלי דת בין מוסלמים לנוצרים, וכן את אהבת המולדת.
2	פתיחת בתי ספר, הדפסת ספרים ועיתונים, וחינוך הבנים והבנות למדעים מודרניים.
3	המקור עוסק בחידוש השפה, בחינוך ובהשכלה ולא בדרישות פוליטיות כמו עצמאות; הוא בונה זהות משותפת על בסיס שפה ותרבות – אופייני ל'נהדה'.

כתיבה – שאלת המפתח

#	תשובה
—	טענה ברורה, שתי דוגמאות נכונות מהיחידה, הסבר הקשר, משפט סיכום.

שם: _____ כיתה: _____ תאריך: _____

התעוררות הלאומיות הערבית – דף תרגול

? שאלת המפתח: כיצד צמחה תודעה לאומית ערבית בתוך האימפריה העות'מאנית, ואילו כיוונים שונים היא לבשה אחרי מלחמת העולם הראשונה? · אמצע המאה ה-19 – שנות ה-30 של המאה ה-20

חלק א' – מושגי יסוד

הקיפו את ההגדרה הנכונה לכל מושג.

1. מה פירוש המושג "א-נהדה"?

א) ההתעוררות התרבותית הערבית במאה ה-19: חידוש השפה, הספרות והעיתונות.

ב) שלטון זמני של מעצמה על שטח מטעם חבר הלאומים, כביכול לשם הכנתו לעצמאות.

ג) מדיניות עות'מאנית אחרי 1908 שחיזקה את השפה והתרבות הטורקית בשלטון ובחינוך.

ד) העברת סמכויות מהשלטון המרכזי לשלטון מקומי – דרישה של אגודות ערביות לפני 1914.

2. מה פירוש המושג "לאומיות ערבית (פאן-ערביות)"?

א) מדיניות עות'מאנית אחרי 1908 שחיזקה את השפה והתרבות הטורקית בשלטון ובחינוך.

ב) רעיון שכל דוברי הערבית הם אומה אחת שראוי שתתאחד.

ג) ועידה ב-1920 שבה חולקו המנדטים במזרח התיכון בין בריטניה לצרפת.

ד) שלטון זמני של מעצמה על שטח מטעם חבר הלאומים, כביכול לשם הכנתו לעצמאות.

3. מה פירוש המושג "לאומיות מקומית"?

א) זהות לאומית הקשורה לארץ מסוימת, כמו מצרים, סוריה, עיראק או לבנון.

ב) ההתעוררות התרבותית הערבית במאה ה-19: חידוש השפה, הספרות והעיתונות.

ג) ארגונים סודיים כמו 'אל-פתאת' ו'אל-עהד' שפעלו לקידום זכויות ועצמאות ערבית.

ד) חילופי מכתבים (1915–1916) שבהם הבטיחה בריטניה תמיכה בעצמאות ערבית, בגבולות שנויים במחלוקת.

4. מה פירוש המושג "טורקיפיקציה"?

א) ההתעוררות התרבותית הערבית במאה ה-19: חידוש השפה, הספרות והעיתונות.

ב) זהות לאומית הקשורה לארץ מסוימת, כמו מצרים, סוריה, עיראק או לבנון.

ג) מדיניות עות'מאנית אחרי 1908 שחיזקה את השפה והתרבות הטורקית בשלטון ובחינוך.

ד) ארגונים סודיים כמו 'אל-פתאת' ו'אל-עהד' שפעלו לקידום זכויות ועצמאות ערבית.

5. מה פירוש המושג "ביזור"?

א) מרד בשלטון העות'מאני שפרץ ב-1916 בהנהגת השריף חוסיין ובניו, בסיוע בריטניה.

ב) העברת סמכויות מהשלטון המרכזי לשלטון מקומי – דרישה של אגודות ערביות לפני 1914.

ג) שלטון זמני של מעצמה על שטח מטעם חבר הלאומים, כביכול לשם הכנתו לעצמאות.

ד) ארגונים סודיים כמו 'אל-פתאת' ו'אל-עהד' שפעלו לקידום זכויות ועצמאות ערבית.

חלק ב' – השלימו את המושג

כתבו על הקו את המושג המתאים להגדרה. בחרו מתוך: מנדט / המרד הערבי / אגודות חשאיות / הסכם סייקס–פיקו / התכתבות חוסיין–מקמהון

1. ארגונים סודיים כמו 'אל-פתאת' ו'אל-עהד' שפעלו לקידום זכויות ועצמאות ערבית. ← ____

2. מרד בשלטון העות'מאני שפרץ ב-1916 בהנהגת השריף חוסיין ובניו, בסיוע בריטניה. ← ____

3. חילופי מכתבים (1915–1916) שבהם הבטיחה בריטניה תמיכה בעצמאות ערבית, בגבולות שנויים במחלוקת. ← ____

4. הסכם חשאי בריטי-צרפתי מ-1916 לחלוקת אזורי השפעה במזרח התיכון. ← ____

5. שלטון זמני של מעצמה על שטח מטעם חבר הלאומים, כביכול לשם הכנתו לעצמאות. ← ____

חלק ג' – דמויות ותפקידן

כתבו ליד כל דמות את האות של התיאור המתאים.

#		אות	
1	בוטרוס אל-בוסתאני (1819–1883)	____	א. ממניהגי המרד; מלך סוריה (1920) ולאחר מכן מלך עיראק
2	נאסיף אל-יאזג'י (1800–1871)	____	ב. מחנך ולקסיקוגרף לבנוני; מאבות ה'נהדה'
3	עבד אל-רחמן אל-כואכבי (1855–1902)	____	ג. הוגה סורי; ביקר את השלטון הריכוזי והדגיש את מקום הערבים באסלאם
4	השריף חוסיין בן עלי (1854–1931)	____	ד. משורר ובלשן; פעל לחידוש הערבית הספרותית
5	פייסל בן חוסיין (1885–1933)	____	ה. שריף מכה; מנהיג המרד הערבי

חלק ד' – ציר זמן

מספרו את האירועים מ-1 (המוקדם ביותר) עד 6 (המאוחר ביותר).

מספר	שלב
____	התכתבות חוסיין–מקמהון
____	פייסל מוכרז למלך סוריה ומודח; ועידת סן רמו קובעת את המנדטים
____	עיראק מקבלת עצמאות ומצטרפת לחבר הלאומים
____	נוסדת בביירות אגודה ספרותית-מדעית – מסימני ה'נהדה' (בקירוב)
____	הסכם סייקס–פיקו; פרוץ המרד הערבי (יוני)
____	מהפכת 'הטורקים הצעירים' באימפריה העות'מאנית

חלק ה' – נכון או לא נכון

סמנו נכון או לא נכון. תקנו במחברת כל משפט לא נכון.

#	משפט	נכון	לא נכון
1	בשנת 1918: בוטרוס אל-בוסתאני מתחיל להוציא עלון בשם 'נפיר סוריה' (בקירוב).	◯	◯
2	אחרי 1908 ערבים רבים דרשו יותר זכויות.	◯	◯
3	בשנת 1916: פייסל מוכרז למלך סוריה ומודח; ועידת סן רמו קובעת את המנדטים.	◯	◯
4	במאה ה-19 התחילה התעוררות של השפה והתרבות הערבית.	◯	◯
5	במשך מאות שנים שלטו העות'מאנים בארצות ערביות רבות.	◯	◯
6	בשנת 1920: מהפכת 'הטורקים הצעירים' באימפריה העות'מאנית.	◯	◯

חלק ו' – סיבה ותוצאה

התאימו לכל סיבה את התוצאה שלה.

#		אות	
1	חדירת רעיונות לאומיים מאירופה, בתי ספר, בתי דפוס ועיתונות	____	א. ה'נהדה' – התעוררות תרבותית סביב השפה והמורשת הערבית
2	מדיניות הריכוזיות והטורקיפיקציה אחרי 1908	____	ב. חלוקת האזור למנדטים בריטיים וצרפתיים ותחושת אכזבה בקרב לאומנים ערבים

#		אות	
3	מלחמת העולם הראשונה והבטחות בריטיות בהתכתבות חוסיין–מקמהון	____	ג. צמיחת תנועות לאומיות מקומיות ומאבקים לעצמאות (מצרים 1922, עיראק 1932)
4	הסכם סייקס–פיקו ועידת סן רמו	____	ד. הקמת אגודות ערביות שדרשו ביזור וזכויות, והקונגרס הערבי בפריז (1913)
5	שלטון המנדטים בארצות שונות	____	ה. פרוץ המרד הערבי ב-1916

חלק ז' – ניתוח מקור: על השפה והמולדת

קראו את המקור וענו על השאלות. על פי רעיונות שרווחו בקרב אנשי ה'נהדה' במאה ה-19: אהבת המולדת היא חלק מן האמונה. כולנו, בני ארץ אחת, מוסלמים ונוצרים, דוברים שפה אחת – השפה הערבית, שבה נכתבו שירה, מדע ופילוסופיה מפוארים. שפה זו נזנחה, ועלינו להחיות אותה: לפתוח בתי ספר, להדפיס ספרים ועיתונים, וללמד את בנינו ואת בנותינו את מדעי הזמן החדש. הבורות היא האויב המשותף שלנו, והדעת – הדרך לכבוד ולהתקדמות.

1. מה מבקש המקור להדגיש כבסיס המשותף לבני הארץ?

2. אילו דרכי פעולה מציע המקור?

3. הסבירו מדוע ניתן לראות במקור ביטוי לשלב התרבותי של הלאומיות הערבית.

חלק ח' – כתיבה – שאלת המפתח

כיצד צמחה תודעה לאומית ערבית בתוך האימפריה העות'מאנית, ואילו כיוונים שונים היא לבשה אחרי מלחמת העולם הראשונה? כתבו פסקה של 6–8 שורות.

- פתחו במשפט טענה ברור.
- הביאו שתי דוגמאות מהיחידה (מושג, אירוע או דמות).
- סיימו במשפט סיכום.

כרטיס יציאה

מושג אחד מהיחידה שאני יכול/ה להסביר לחבר/ה:

אירוע אחד מציר הזמן והשנה שלו:

שאלה שעדיין יש לי על "התעוררות הלאומיות הערבית":